

Saksfremlegg

Arkivreferanse: 2022/7463-1
Saksbehandler: Ola Saua Førland
Avdeling: Plan-, miljø- og samfunnsavdelingen

Innspill til strømnettutvalget

Sakens gang

Saksnummer	Møtedato	Utvalg
		Fylkesutvalget

Sammendrag

Olje- og energidepartementet (OED) oppnevnte 11. juni 2021 et offentlig utvalg som skal vurdere utviklingen av strømnettet. Hovedoppgaven for utvalget er å foreslå tiltak som kan redusere tiden det tar å konsesjonsbehandle nye nettanlegg. Det kan bidra til raskere og mer effektiv utbygging av strømnettet.

Rogaland er i gang med omstilling til et lavutslippssamfunn hvor elektrifisering er et sentralt virkemiddel for å nå flere samfunns mål.

Det er derfor positivt at det er satt ned et nasjonalt utvalg som skal vurdere tiltak for å redusere tiden det tar å utvikle og konsesjonsbehandle nye nettanlegg. I saken løfter fylkesrådmannen fram flere effektiviseringstiltak som utvalget bør utrede nærmere. Dette inkluderer en vurdering av om fylkeskommunen bør spille en mer sentral rolle i å samordne utbygging av nettinfrastruktur med arealutvikling ellers.

I tillegg til effektiviseringstiltak er det også viktig at framtidig regelverk sikrer at godkjenningprosesser bygger på tilstrekkelig godt kunnskapsgrunnlag, gode miljøutredninger, samt god forankring og involvering av berørte interesser.

Fylkesrådmannens innstilling

1. Fylkesutvalget mener det er positivt at det er satt ned et nasjonalt utvalg som skal vurdere tiltak for å redusere tiden det tar å utvikle og konsesjonsbehandle nye nettanlegg.
2. Prosessene må sikre tilstrekkelig godt kunnskapsgrunnlag, gode miljøutredninger, samt god forankring og involvering av berørte interesser.
3. Rogaland fylkeskommune har god erfaring med å samordne utvikling av samfunnskritisk infrastruktur med arealutvikling i dialog med kommuner gjennom regionale planer. Det bør utredes om fylkeskommunene kan spille en mer sentral rolle i utviklingen av fremtidens nettanlegg gjennom regionale planer og/eller formaliserte samarbeidsorgan.

4. Følgende tiltak bør vurderes for å redusere tiden det tar å utvikle og konsesjonsbehandle nye nettanlegg; behandlingsfrister, økte ressurser til NVE, parallellitet i konsesjons- og planleggingsprosesser og forenklete prosesser for mindre tiltak knyttet eksisterende anlegg.
5. Følgende tiltak bør vurderes for å ivareta en samfunnsøkonomisk utvikling av strømnettet: økt statlig finansiering i tidligfase, utvidet samfunnsøkonomisk analyser som inkluderer virkning på miljø og potensial for verdiskaping, insentiver for nettselskapene til å ta i bruk teknologi som gir økt utnyttelse av kraftnettet.
6. Det bør vurderes å åpne for prioritering mellom søkere i systemet med tilknytningsplikt, og utarbeide transparente og robuste kriterier for netttilknytning, herunder prioritering i regionale planer, samfunnsøkonomisk lønnsomhet og potensialet for verdiskaping
7. Fylkesutvalget viser for øvrig til fylkesrådmannens vurderinger i saksframlegget.

Inge Smith Dokken
fylkesrådmann

Christine Haver
regionalplansjef

Bakgrunn for saken

Olje- og energidepartementet (OED) oppnevnte 11. juni 2021 et offentlig utvalg som skal vurdere utviklingen av strømmettet. En viktig oppgave for utvalget er å foreslå tiltak som kan redusere tiden det tar å konsesjonsbehandle nye nettanlegg. Det kan bidra til raskere og mer effektiv utbygging av strømmettet.

Strømnettutvalget skal særlig vurdere tre overordnede temaer:

- Tiltak for å redusere tiden det tar å utvikle og konsesjonsbehandle nye nettanlegg.
- Prinsipper for å ivareta en samfunnsøkonomisk utvikling av strømmettet i en tid med stor usikkerhet om forbruksutviklingen.
- Mulige forbedringer i systemet med tilknytningsplikt.

Utvalget skal levere sin innstilling innen 15. juni 2022. Strømnettutvalget er åpne for eksterne innspill.

Problemstilling

Fylkesutvalget skal ta stilling til hva som skal være fylkeskommunens innspill til Strømnettutvalget.

Saksopplysninger

Strømnettutvalget skal legge til grunn at strømmettet fortsatt skal utvikles på en samfunnsmessig rasjonell måte i tråd med energilovens formål.

Utvalget skal se på tre overordnede tema

Tiltak for å redusere tiden det tar å utvikle og konsesjonsbehandle nye nettanlegg

Utvalget skal foreslå tiltak for å redusere tiden det tar å planlegge og konsesjonsbehandle nettanlegg. I henhold til oppdraget må hensynet til effektivitet balanseres mot hensynet til et tilstrekkelig godt kunnskapsgrunnlag, gode miljøutredninger, samt god forankring og involvering av berørte interesser. Planleggings- og konsesjonsprosessen for nettprosjekter må involvere og høre lokalbefolkning og interessegrupper, og de må gis anledning til å gi innspill i de ulike fasene i prosjektet. Utvalget skal utrede om og hvordan konsesjonsprosessen for oppgradering av eksisterende anlegg eller etablering av nye anlegg kan forenkles, herunder om deler av konsesjonsbehandlingen og planleggingen kan gjennomføres parallelt og om detaljeringsgraden kan reduseres. Arbeidet ses bl.a. i lys av arbeid som gjøres i Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE).

Videre skal utvalget vurdere om ordningen med konseptvalgtutredning og ekstern kvalitetssikring for nye store kraftledningsanlegg har fungert etter hensikten, og om det finnes muligheter for å redusere ledetiden for slike anlegg som samtidig ivaretar målene om tidlig politisk involvering, et faglig godt beslutningsgrunnlag og hensynet til berørte interesser.

2. Prinsipper for å ivareta en samfunnsøkonomisk utvikling av strømmettet i en tid med stor usikkerhet ved forbruksutviklingen

Det er krevende å sørge for en effektiv utvikling av strømmettet, blant annet som følge av usikkerhet ved fremtidig forbruksutvikling. På den ene siden risikerer man å overinvestere i strømmettet, noe som vil medføre unødige naturinngrep og økt nettleie for husholdninger og bedrifter. På den annen side vil for lite eller for sene investeringer i strømmettet begrense muligheten for lønnsom elektrifisering og industriutvikling. For å ivareta en samfunnsøkonomisk lønnsom utvikling av strømmettet må insentivene være riktige. Utvalget bør vurdere mer generelt og på overordnet nivå om dagens prissignaler gir riktige insentiver for en samfunnsøkonomisk utvikling av strømmettet.

Utvalget skal se på hvordan den store usikkerheten knyttet til fremtidig forbruksutvikling kan håndteres i nettselskapenes nettplanlegging for å sikre en mest mulig samfunnsøkonomisk riktig utvikling av overføringsnettet. Utvalget skal også utrede brukerbetaling for reservasjon av nettkapasitet for nye og eksisterende kunder, og foreslå hvordan en slik betaling kan utformes.

3. Mulige forbedringer i systemet med tilknytningsplikt

Utvalget skal vurdere om det er hensiktsmessig å innføre kriterier for hvordan Statnett og nettselskapene kan prioritere nye tilknytninger i tilfeller der det oppstår kø av aktører som ønsker nettilknytning, og eventuelt foreslå slike kriterier. Kriteriene må være robuste over tid, objektive og transparente, og kunne anvendes i praksis av nettselskapene og i behandlingen av eventuelle klager på tilknytningsplikten.

Statnett har i brev av 5. mars 2021 pekt på at det er hensiktsmessig at nettselskapene blir tydeligere i sin planrolle, der nettselskapene i større grad peker på det mest rasjonelle stedet for nettilknytning selv om det medfører økte kostnader for kunden. Utvalget skal vurdere Statnetts forslag og innenfor hvilke rammer en slik rolle eventuelt bør utøves.

Utvalget skal utrede om adgangen til å dispensere fra tilknytningsplikten for forbruk kan og bør utvides, og hvilke kriterier som kan legges til grunn for eventuell dispensasjon.

Utvalget bør videre vurdere om og hvordan utvidet tilknytningsplikt kan innføres, herunder hvem som bør ha en slik plikt og hvilke omfordelingsvirkninger en slik utvidelse vil gi, jf. bl.a. Reiten utvalgets forslag om utvidet tilknytningsplikt. Utvalget bør også vurdere hvordan deres anbefalinger vil virke inn på behovet for utredningsansvarlige selskaper i regionalnettet slik at planleggingsprosessen blir effektiv og av så god kvalitet som mulig.

Generelle føringer

Dersom det er relevant for de ulike tiltakene/forslagene, kan utvalget komme med konkrete forslag til endringer i regelverk. Konkrete endringsforslag må være i tråd med Norges EØS-rettslige og internasjonale forpliktelser.

Samarbeid om grunnlag for innspillene

Kraftfylka sitt innspill til Strømnettutvalget

Kraftfylka har utarbeidet et eget innspill til Strømnettutvalget. Kraftfylka er en interesseorganisasjon for fylkeskommunene Troms og Finnmark, Nordland, Vestland, Rogaland, Agder, Vestfold og Telemark og Innlandet.

Det norske kraftsystemet – fokus Rogaland

Rogaland fylkeskommune og Vestland fylkeskommune har bidratt med finansiering av rapporten «*Det norske kraftsystemet – fokus Rogaland*» som Aabø Powerconsulting har utarbeidet på oppdrag av New Kaupang og Invest In Bergen.

Begge dokumentene vedlegges saken

Fylkesrådmannens vurderinger

Innen 2030 skal Norge kutte klimagassutslippene med 55 prosent. Gjennom Parisavtalen har vi forpliktet oss til en felles ambisjon om å begrense oppvarmingen til en økning på 2°C, og helst ikke mer enn 1,5°C.

Vi står dermed foran en omstilling til et lavutslippssamfunn som vil kreve dyptgripende strukturelle endringer. Disse endringene vil kunne åpne for store muligheter for næringsutvikling i hele landet. For å kutte klimagassutslippene trenger verden nye energiløsninger og en grønn industrialisering.

Elektrifiseringen av stadig flere sektorer har ført til at nettkapasiteten mange steder i Norge er sprengt. Samtidig har behandlingsskøen for søknader hos NVE eller forespørsler om tilknytning hos nettselskapene blitt svært lang.

Fylkesrådmannen mener derfor det er positivt at det er satt ned et nasjonalt utvalg som skal vurdere tiltak for å redusere tiden det tar å utvikle og konsesjonsbehandle nye nettanlegg. En effektivisering må likevel balanseres mot hensynet til tilstrekkelig godt kunnskapsgrunnlag, gode miljøutredninger, samt god forankring og involvering av berørte interesser, slik det fremgår av strømnettutvalgets mandat.

Fylkesrådmannen vurderer det også som positivt at strømnettutvalget skal vurdere prinsipper for å ivareta en samfunnsøkonomisk utvikling av strømnettet i en tid med stor usikkerhet om forbruksutviklingen, samt mulige forbedringer i systemet med tilknytningsplikt.

Det er viktig at det utvikles prinsipper som er tilpasset situasjonen som vi nå står overfor med svært mange initiativer og stor usikkerhet. I tillegg til at effektivitet er viktig ved planlegging og utbygging av nettanlegg må prosessene også sikre et tilstrekkelig godt kunnskapsgrunnlag, gode miljøutredninger, samt god forankring og involvering av berørte interesser. Det må i den sammenheng understrekes at de samfunnsøkonomiske vurderingene må inkludere kostnader knyttet til virkningen på andre samfunnsinteresser, herunder miljøkostnader knyttet til tap eller forringelse av naturverdier.

Dersom det skal kortes inn på tiden for konsesjonsbehandling uten å ivareta krav til tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag, utredninger og involvering av ulike interessenter, vil

det på sikt kunne skade mer enn gavne videre nettutvikling. Det er viktig å erkjenne at utbygging av kraftnettet kan være konfliktfylt i forhold til andre interesser. Det er avgjørende å ta lærdom av, og unngå å komme i samme situasjon som ved utbyggingen av vindkraft på land. Der har mangelfulle utredninger og involvering medført sterk motstand i brede lag av befolkningen og full stans i videre utbygging.

Fylkesrådmannen har avgrenset sine vurderinger til innspill som faller inn under mandatet til utvalgets arbeid.

Samordnet areal- og kraftutbygging – fylkeskommunen som planmyndighet og regionalt samarbeidsorgan for nettutvikling

Som regional samfunnsutvikler skal fylkeskommunen legge til rette for en helhetlig og bærekraftig utvikling av fylket.

Fylkeskommunen har også en rolle som regional planmyndighet med ansvar for det regionale planarbeidet. I samarbeid med kommuner, statlige organer, organisasjoner og institusjoner som blir berørt, utarbeider fylkeskommunen regionale planer og strategier for arealutvikling i hele fylket. Fylkeskommunen har lang erfaring i å utvikle og samordne infrastruktur (primært innen transport) med annen arealutvikling.

Fylkesrådmannen anbefaler å vurdere om fylkeskommunen kan ta et utvidet ansvar for samordning av infrastruktur til også å omfatte utvikling av strømmettet.

Regionale planer for areal- og nettutvikling må bli bedre samordnet. For kommuner og fylkeskommuner regionalt er det vanskelig å planlegge for utvikling som følge av kapasitetsmangel, mens det for nettselskapene er vanskelig å prioritere blant de ulike aktørene som ønsker nettilknytning. Dette understreker behovet for en bedre samordning mellom de ulike typene planregimer.

Bedret samordning vil også kunne redusere arealinngrep med høy konflikt i forhold til andre samfunnsinteresser. Gjennom regionale planer kan de regionale nettselskapene i samarbeid med regional planmyndighet avklare hvor nettutvikling kombinert med lokalisering av næringsvirksomhet, kan finne sted med lavest mulig konfliktnivå.

I tillegg foreslår Fylkesrådmannen at det vurderes etablering av et regionalt samarbeidsorgan for kraftforsyningen i hvert fylke som kan følge konsesjonsprosessen for energisaker. En sammenlignbar modell er de regionale vannforvaltningsplanene, som utarbeides av fylkeskommunene i tett samarbeid med Miljødirektoratet. Rogaland kan gjerne brukes som pilot for uttesting av en slik ordning.

Et slikt organ kan samle statlige organer, fylket og berørte kommuner i regionale koordineringsmøter for å gjennomgå aktuelle konsesjoner for kraftproduksjon og strømmett. Det vil være naturlig at et representanter fra NVE, Miljødirektoratet, Statnett og statsforvalteren er representert i organet, i tillegg til regionale nettselskap med ansvar for kraftsystemutredninger, kraftselskap, fylkeskommunen og berørte kommuner. Fylkeskommunene kan ha en sekretariatsfunksjon for disse møtene, og herunder bidra med regional fagkunnskap innen sine ansvarsområder.

Statnett har planer om lignende regionale organ sammen med regionale statlige interesser, og det er naturlig å se på forslaget i sammenheng med dette. Selv om det er energimyndigheten som avgjør konsesjonssakene, er det naturlig at fylkeskommunen leder prosessen med regional samordning og informasjonsdeling. Dette har også fylkeskommunen god erfaring med fra fasilitering av regionalt planforum.

1. Tiltak for å redusere tiden det tar å utvikle og konsesjonsbehandle nye nettanlegg

Saksbehandlingstid hos NVE og OED – tidsfrister og økte ressurser

Planlegging og utbygging av strømnettet er en komplisert og tidkrevende prosess hvor mange aktører og interesser må hensyntas. Det er også en viktig del av vårt demokratiske system at befolkningen blir hørt i forbindelse med planer for offentlig infrastruktur. Det finnes eksempler på konseptvalgutredninger (KVU) som frem til nå har ligget til behandling hos OED i over 11 måneder.

Fylkesrådmannen mener det bør vurderes å innføre en tidsfrist for OED på å godkjenne KVU'er.

Fylkesrådmannen mener at innføring av behandlingsfrister også bør vurderes som et tiltak for å redusere behandlingstiden for konsesjonssaker. Det bør tas hensyn til kompleksiteten i sakene, slik at kompliserte saker får lengre frister enn mindre komplekse saker. Dette er særlig viktig i saker med potensial for konflikt med andre samfunns- og miljøinteresser. NVE bør utarbeide forslag til hvilke kriterier som skal være oppfylt for at konsesjonssaker skal kunne behandles innen gitte tidsfrister. Den pågående elektrifiseringen skal sikre at Norge møter sine internasjonale forpliktelser til å redusere utslipp, og samtidig muliggjøre en omstilling til nye næringer og nye arbeidsplasser. Etter fylkesrådmannens vurdering er det derfor viktig å sikre at NVE har de nødvendige ressurser som skal til for rask og effektiv saksbehandling.

Parallelle prosesser i konsesjonsbehandling

Behandlingskøen hos NVE er nå så lang at saker ligger ubehandlet og usett i flere måneder eller lengre. Samtidig foregår i dag veldig mye av konsesjonsbehandling, planlegging og utbygging av nye nettanlegg sekvensielt. Hver prosess, eksempelvis en konsesjonsbehandling, avsluttes før neste steg settes i gang.

Det bør vurderes nærmere om konsesjons- og planleggingsprosesser kan foregå parallelt. Fylkesrådmannen anbefaler at det bør vurderes et system hvor saker kan behandles i ulike trinn hvor overordnede rammeavklaringer kan behandles først, og mer detaljerte forhold som er avhengig av rammeavklaringene kan tas i en senere behandling.

Det bør vurderes om saksbehandling for mindre utvidelser av eksisterende anlegg kan forenkles

Mindre utvidelser av eksisterende anleggskonsesjoner har i dag lang behandlingstid. Det bør vurderes om mindre utvidelser av eksisterende anlegg hvor det ikke er krav om konsekvensutredning ih.t KU-regelverket/EU-direktiv om KU kan forenkles.

Et nettselskap vil ikke tillate en økning i effektuttak med mindre det er forsvarlig for nettet. En eventuell økning i effektuttak vil derfor alltid skje i forståelse med nettselskapet. Dersom nettselskapet mener en økning i effektuttak er driftsmessig forsvarlig for nettet, og kunden er villig til å betale et eventuelt anleggsbidrag for nødvendige oppgraderinger, bør det etter fylkesrådmannens mening vurderes om tiltaket kan gjennomføres gjennom en forenklet prosess.

Økt effektuttak kan legge til rette for nye næringslokaliseringer som ønsker å nyttiggjøre seg av kraften. Før økt effektuttak aksepteres bør det være avklart om evt nye arealbeslag kan skje med akseptabelt konfliktnivå i forhold til andre samfunnsinteresser som landbruk og natur. Regionale planer i kombinasjon med regionalt samarbeidsorgan kan sikre slike avklaringer.

Enkle tiltak som ikke er tilknyttet drift av nettet bør vurderes delegert til kommunene

I dagens situasjon er det også lang saksbehandlingstid på mindre tiltak tilknyttet infrastruktur og bygninger som ikke er relatert til drift av nettet. Dette kan for eksempel være fasadeendring på en transformatorstasjon. For å lette presset på NVE mener fylkesrådmannen at det bør vurderes om saksbehandling av denne type tiltak kan delegeres til kommunene.

Forenkle muligheten for informasjon om status på søknader

For saker som ikke har fått tildelt saksbehandler er det i dag ikke mulig for konsesjonssøkere å få informasjon om status på sine søknader, uten å direkte ta kontakt med sjefen i konsesjonsavdelingen. Dette er en dårlig løsning både for søkere og NVE. Fylkesrådmannen mener det bør utvikles et digitalt informasjonssystem som gjør det mulig å få informasjon om status i saken på en enkel måte, uten at det er behov for å ta kontakt med konsesjonsavdelingen.

2. Prinsipper for å ivareta en samfunnsøkonomisk utvikling av strømmettet i en tid med stor usikkerhet om forbruksutviklingen

Alternative tiltak for å øke nettkapasitet

Bygging av nye, eller oppgradering av eksisterende, linjer/stasjoner er de dominerende virkemidlene i tradisjonell nettplanlegging. Samtidig har teknologiske fremskritt, eksempelvis energilagring, forbrukerfleksibilitet eller moderne kraftelektronikk, gjort at det i mange tilfeller finnes alternativer til nettutbygging. Etter fylkesrådmannens vurdering bør disse alternativene i større grad vurderes.

Dette gjelder både i nettplanlegging og i innteksreguleringen. En bør vurdere endringer i innteksreguleringen som stimulerer nettselskap til i større grad å ta i bruk alternative løsninger for å øke kapasitet billigere eller raskere enn tradisjonell nettutbygging.

Helhetlig planlegging

Dagens system med å bygge ut nett «på bestilling» kan føre til en situasjon hvor nødvendige tiltak ikke utredes og/eller gjennomføres fordi ingen har bestilt dem 5 – 10 år tidligere. Dette gjør at store deler av nettplanleggingen i stor grad styres av bestillingene fra industriforbrukere, og ikke helhetlige samfunnshensyn. Dette kan fungere for enklere tiltak med kortere planleggings- og gjennomføringstid. Større tiltak i nettet tar imidlertid for lang tid å gjennomføre når det oppstår akutte behov. Gitt de lange ledetidene i nettplanleggingen og den samfunnsøkonomiske betydningen av strømmettet bør det vurderes å gjennomføre viktige tiltak i sentralnettet proaktivt med statlig finansiering. En slik ordning må utformes på en

måte som hensyntar risikoen for- og kostnadene med overinvestering i nettinfrastruktur.

Et mulig mål med ordningen kan være å ha tiltak ferdig utredet og eventuelt konsesjonssøkt slik at gjennomføringstiden for større tiltak i sentralnettet reduseres. En planstyrt tilnærming vil bedre ivareta helhetlig samfunns- og miljøhensyn, og samtidig jevne ut forskjellen i planleggingshorisonten mellom industri og strømmettet.

En av årsakene til at dagens nettplanleggingsregime er problematisk for tiltak med veldig lange ledetider er at industri vanligvis ikke forespør nettkapasitet 10 eller 15 år frem i tid. Et tydelig tegn på dette er at prognosene for lastutviklingen viser at kurven flater ut etter 2030. Statnett burde operere med langsiktige forbruksutviklings-scenarier og utrede mulige tiltak så tidlig som mulig for å unngå at dagens nettsituasjon gjentar seg om 10 – 15 år når kjente planer er gjennomført og forbruket igjen overstiger nettkapasiteten.

Det kan også være hensiktsmessig å lære fra grep som ble tatt i petroleumsindustrien da det ble innført en ordning med regionale konsekvensutredninger, noe som senere ble videreutviklet til forvaltningsplaner for havområdene på norsk sokkel. Opprinnelig ble feltspesifikke utbyggingsplaner for olje- og gassfelt lagt fram sammen med egne konsekvensutredninger. Det kom reaksjoner på at disse ikke så ulike utbygginger i sammenheng, og at de samlede virkningene av ulike utbygginger ble vurdert på en god nok måte. Samtidig ble det fra industriens side påpekt at konsesjonsprosessene for de feltspesifikke utbyggingene krevde mye ressurser og tok lang tid. Det ble på bakgrunn av dette og etter initiativ fra industrien satt i gang et arbeid med regionale konsekvensutredninger, der forventede utbygginger ble vurdert samlet (og sammen med iverksatte utbygginger og felt i drift) på en overordnet regional utredning. Dette ga mulighet både til å vurdere ulike feltutbygginger opp mot hverandre i et samfunnsmessig og regionalt perspektiv, men det gjorde også at de feltspesifikke utredningene og konsesjonsprosessene kunne ta kortere tid. Det kan være verd å vurdere om en lignende tilnærming kan være hensiktsmessig i forhold til kraftforsyning og nettutbygging.

Vurdere kostnaden og risikoen med underinvestering i nettet

Den samfunnsøkonomiske skadevirkningen av underinvestering i nettet bør vurderes på samme måte som ved overinvestering.

Når en bygger ut et kraftnett med større kapasitet enn faktisk uttak, brukes ikke samfunnets ressurser optimalt. For liten kapasitet i nettet kan derimot også føre til høyere kostnader. Nettselskaper i Norge har gode modeller for å beregne kostnader med kortvarige avbrudd. Er nettkapasiteten for liten i lengre perioder øker kostnadene og beregningen av kostnadene blir vanskeligere på grunn av følgeeffekter. Når forbrukere ikke får tilgang til nettkapasitet eller forventer langvarige

avbrudd i strømforsyningen vil dette føre til redusert økonomisk aktivitet. Disse samfunnsøkonomiske følgekostnadene bør utredes

Samfunnsøkonomiske beregningsmodeller i nettplanlegging

Nettinvesteringer bør være samfunnsøkonomisk rasjonelle. Dette påpekes også av nettselskapene. Analysene gjøres ofte ved å sammenligne ulike alternativer med nullalternativet (å ikke gjennomføre tiltak). Nettselskapenes definisjon av «samfunnsmessig rasjonelt» gjelder hovedsakelig kraftsystemet isolert. Kostnyttevurderinger gjøres vanligvis ved å beregne typiske, nettrelaterte kostnader som reduserte tap, flaskehals- og avbruddkostnader. En slik analyse ser bort fra andre samfunnsøkonomiske kostnader og gevinster som (tapt) natur, friluftsmulighet og landbruk samt verdiskapning.

Dersom samfunnet ønsker å legge til rette for mer kraftkrevende industri bør nettutviklingen se hen til at økt kraft-tilgang til et område også vil kunne medføre store arealbeslag til kraftkrevende industri. Samfunnsnyttens vil kunne variere stort avhengig av hvor disse «følge-arealbeslagene» skjer.

Etter fylkesrådmannens vurdering bør det vurderes å videreutvikle de samfunnsøkonomiske analysene slik at de også inkluderer kostnader og gevinster som (tapt) miljøgoder og verdiskapning av å gjennomføre eller ikke gjennomføre et tiltak.

Forbedring av risikovurdering og kommunikasjon ved tilknytning på vilkår

Tilknytning på vilkår er et nytt tiltak som kan føre til at kunder som ellers ikke hadde fått kapasitet i nettet kan tilknyttes, eller at kunder som har mindre behov for forsyningssikkerhet får et billigere nettilknytningsalternativ mot at de aksepterer å bli koblet fra kraft-tilgang i perioder med liten kapasitet i kraftnettet. Dette er et positivt grep for næringsutvikling. Men det er potensiale for forbedring av ordningen for industrikunder. Grunnet nettsituasjonen mange steder i Norge står det reelle valget mellom ingen tilknytning og tilknytning på vilkår da eksisterende kapasitet ved avbrudd ikke vil være driftsmessig forsvarlig.

Avgjørende for en industriaktørs vurdering av tilknytning på vilkår er sannsynligheten for utfall. Det er derfor en utfordring om industrikunder ikke får tilstrekkelig informasjon om reell feilsannsynlighet og forventet utkoblingstid. Bedre informasjon og tilgang på konkret statistikk om dette vil kunne øke bruken av tilkobling på vilkår. Feilstatistikken og vellykket gjeninnkobling ved enfase-feil viser at sannsynligheten for å bli utkoblet med avtale om tilknytning på vilkår er så liten at det er god grunn til å tro at mange bedrifter kan være interessert i en slik avtale. Det ligger derfor her et stort potensial for økt etablering av kraftkrevende industri.

Et fleksibilitetsmarked for tilknytning på vilkår

Tilknytning på vilkår kan være et godt virkemiddel for bedre utnyttelse av nettet. I dag brukes ordningen kun mot nye kunder eller kunder som får økt kapasitet. Det kan føre til en situasjon hvor en ny kunde som ønsker N-1 ikke kan få dette samtidig som det kan være eksisterende kunder i nærheten som er mer fleksible. Dersom en

opprettet en sentral markedsplattform hvor kunder kan inngå avtaler om å bytte N-1-kapasitet mot tilknytning på vilkår vil det åpne for større bruk av dette virkemiddelet og dermed tilgjengeliggjøre økt kapasitet. Et slikt marked vil bedre situasjonen for både fleksible og ikke-fleksible kunder ved at fleksible kunder kan få en inntjening knyttet til dette, mens det frigjøres kapasitet til ikke-fleksible kunder som ellers ikke ville vært der, eller krevd ny utbygging. Dette markedet ville også gitt verdifulle prissignaler som kan gi innsikt i de reelle samfunnsøkonomiske verdiene av ulike utbyggingsprosjekter. Tiltaket kan sees i sammenheng med markedet for utkoblingsbare avtaler nevnt i energimeldingen. Rådmannen anser dette som en god mulighet for å øke kapasiteten i nettet uten naturinngrep.

Digitalisering av kraftsystemet - sanntidsovervåking og kraftflyt

Økt bruk av sensorer i kraftnettet kan gi sanntidsinformasjon om kritiske driftsparametere. Dette øker mulighetene til å overvåke og beregne feilsannsynlighet o.l. for mange punkter i nettet dynamisk og i sanntid, og gir bedre informasjon om faktisk kapasitet i nettet. Fylkesrådmannen mener det er viktig at nettselskapene stimuleres til å ta i bruk slik teknologi for økt utnyttelse av kraftnettet..

Vurdere N-1 kriteriet knyttet til forsyningssikkerhet

Forsyningssikkerhetskriteriet N-1 innebærer at feil på én enkeltkomponent ikke skal medføre avbrudd for sluttbrukere. N-1 kriteriet har vært en viktig grunnpilar til nettplanleggingen i Norge og har gitt det norske kraftsystemet en meget god forsyningssikkerhet. Samtidig fører dette kravet til at store deler av nettkapasiteten forblir ubrukt som reserve for å sikre redundans/overkapasitet til feilsituasjoner. Systemet blir dermed dimensjonert for å ivareta kapasitet i tilfelle det skulle oppstå feil i noen av årets høyeste forbrukstimer.

Dette er dyrt for samfunnet, særlig når det gjelder kun få timer i året. Det finnes alternative tiltak, som for eksempel tilknytning på vilkår, som kan sikre forsyningssikkerheten i toptimer med høyt forbruk.

Fylkesrådmannen mener derfor at det bør vurderes hvorvidt N-1 i gitte tilfeller kan erstattes av en alternativ modell. Dette vil for eks. innebærer N-1 i mer enn 90 prosent av tiden, mens toptimene sikres med andre tiltak.

En slik endring vil dermed ikke øke den totale kapasiteten i nettet, men redusere reserven som tilbakeholdes for feilsituasjoner. Redusert reserve fører til frigjort kapasitet som kan benyttes til å øke forbruket f.eks. ved å kunne tillate flere industrietableringer.

Økt satsning på havvind som alternativ til ytterligere styrking av nettet

Planlagte nettførsterkninger så langt vil ikke gi god nok N-1 tilknytning til å dekke etterspørsel fra industrien langs deler av kysten. Havvind kan øke tilbudet av kraft for utkoblingsbare tilknytningsavtaler og redusere tiden industrien vil trenge å kobles ut under både tilknytning på vilkår og N-0,9. En økning i tilbudet av kraft fra havvind kan dermed redusere antall avslag på nettsøknader eller redusere tiden det tar før ny

industri får innvilget tilknytningsavtaler. Denne positive gevinsten bør være med i vektleggingen når en gjør vurderinger knyttet til havvindsatsningen.

Satsningen på havvind er viktig både for å sikre fremtidens arbeidsplasser gjennom en grønn omstilling av maritime næringer og for å øke tilgangen på kraft. Fylkesrådmannen mener derfor det er viktig med god dialog med aktørene innen havvind i forhold til hvilke rammevilkår som må på plass for å sikre utviklingen.

Utsira Nord utbyggingen er planlagt med leveranser av strøm i 2030, dette tidspunktet er langt frem i tid. Det forutsettes at departementet og andre aktører igangsetter tiltak som vil kunne fremskynde dette. En raskere utbygging av feltet vil kunne ha stor betydning for arbeidsplasser i energisektoren i Rogaland og for maritim næring.

3. Mulige forbedringer i systemet med tilknytningsplikt

Prioriteringer

I dag er det slik at den som søker om tilknytning først, får behandlet sin søknad først, dermed får man et «først til mølla»-prinsipp når det gjelder reservasjon av kapasitet, og kapasiteten blir reservert selv om utbygging lar vente på seg. Det bør derfor ses på mulighetene for å begrense slik reservering av kapasitet.

Tilknytningsplikten åpner ikke for å vurdere om virksomhetene som søker tilknytning er samfunnsøkonomisk lønnsomme. Det betyr at virksomheter som f.eks produserer bitcoin med svært stort kraftbehov prioriteres på lik linje med andre virksomheter. Per i dag har verken nettselskapene eller planmyndighetene mulighet til å prioritere mellom næringsvirksomheter.

Det bør ses på muligheter for å sikre slik prioritering gjennom transparente og robuste kriterier for nett-tilknytning. I tillegg bør det vurderes om plan- og bygningsloven bør endres for å ivareta behovet for differensiering av næringsaktører.

Konklusjon

Vi står foran en omstilling til et lavutslippssamfunn som vil kreve dyptgripende strukturelle endringer. For å kutte klimagassutslippene trenger verden nye energiløsninger.

Elektrifisering og kraftforsyningsikkerhet er avhengig av et godt utbygget strømnnett og dermed god fremdrift i nettutviklingen. Samtidig innebærer dette store kostnader og omfattende inngrep som kan være konfliktfylte. Virkningene for bl.a. naturmangfold og lokalsamfunn medfører behov for grundig utredning og saksbehandling med tett involvering både lokalt og regionalt.

I lys av dette er strømnnettutvalgets arbeid med å vurdere tiltak for å redusere tiden det tar å utvikle og konsesjonsbehandle nye nettanlegg svært viktig. Det samme gjelder arbeidet med å vurdere prinsipper for å ivareta en samfunnsøkonomisk utvikling av strømnettet, samt mulige forbedringer i systemet med tilknytningsplikt. Med lang erfaring fra regionalt planarbeid kan fylkeskommunene spille en sentral rolle med langsiktige utbyggingsstrategier og prioriteringer som samordner areal- og strømnnettutviklingen. Samtidig med iverksetting av effektiviseringstiltak må det også

sikres at prosessene bygger på godt kunnskapsgrunnlag, gode miljøutredninger, samt god forankring og involvering av berørte interesser.

Dette dokumentet er elektronisk godkjent.